

Corpus Vitrearum-ICOMOS nionde konferens "Stained-glass: how to take care of a fragile heritage?"

Corpus Vitrearum-ICOMOS konferens "Stained-glass: how to take care of a fragile heritage?" anordnades i Paris 8-10 juli 2015. Corpus-Vitrearum-ICOMOS konferenser anordnas vartannat år och är de enda som behandlar enbart glasmålerikonservering, därför brukar det vara ett ypperligt tillfälle att träffa kollegor från andra länder. Som svensk glasmålerikonserverator är det ovärderligt att få denna chans att utbyta erfarenheter och tankar kring olika metoder och resultat under rasterna och kring middagsbordet. Årets konferens lockade deltagare från många länder, allt från Australien till Polen, och från många olika bakgrunder; konservatorer, arkitekter, konsthistoriker, hantverkare och konserveringsstudenter, för att nämna några.

Förmiddagen den första dagen handlade om underhållsfrågor, vilket även var konferensens huvudtema. Vid sidan av stora och påkostade konserveringsprojekt där den mest avancerade tekniken inom exempelvis rengöring används, pågår det enklare underhåll och små interventioner. Detta har gjorts sedan långt tillbaka i tiden och är avgörande för glasmåleriets bevarande på lång sikt. Flera av de första föreläsningarna fokuserade på vård av kyrkligt glasmåleri ur ett historiskt perspektiv och vi fick veta mer om hur denna sett ut i Frankrike och Spanien, där exempelvis underhållskontrakt med glasmästare från 1300-talet hittats. Ett annat ämne som behandlades var standarder för hur olika typer av metallstrukturer, som kan utgöra en viktig del av glasmålningen, kan bevaras.

Eftermiddagen fortsatte på samma tema, men med fallstudier. Ett mycket intressant föredrag handlade om "in situ"-underhåll i australiensiska kyrkor, där glasmålningar underhålls med regelbundna intervall. Flera av deras metoder gick inte i linje med principen minsta möjliga åtgärd, vilket väckte många intressanta frågeställningar om ifall vi kan anpassa metoderna och tillämpa dem här i Sverige i enlighet med konserveringsetiska riktlinjer. Den första dagen avslutades sedan med en paneldebatt med några av föreläsarna.

Uppsala domkyrkas Glasmålningsateljé

Dag två startade med temat nya metoder och forskningsrön. Makro-XRF-skanning som icke-destruktiv undersökningsmetod, munblåst glas med inbyggt UV-skydd och hur förlorade konturlinjer kunde återskapas med hjälp av rätt fototeknik var de ämnen som belystes. Eftermiddagen fortsatte med fallstudier på samma tema. Ett föredrag som väckte vårt intresse hade titeln *Virtual Time Travel and Digital Futures for Ghosts – Non-invasive Digital Reconstruction of Painted Detail on Renaissance Glass* och hölls av Virginia Raguin och Léonie Seliger. Det visade på möjligheter att med digital teknik ge ytterligare alternativ till de traditionella retuscherings-metoderna inom glasmåleri. Förstärkningar av bortfallna konturlinjer i till exempel ansikten görs idag vanligen på målade stödglas som fästs bakom det historiska glaset, eller med hjälp av kallfärg som målas på utsidan (den icke bemålade sidan) av glaset. I konserveringen av *Sonens fönster* i Uppsala domkyrka använder vi den första metoden för att retuschera ansikten, händer och språkband. Vad som diskuterades under föredraget var att det är ofta en mycket liten del som retuscheras, bara de nödvändigaste linjerna för att återskapa läsbarheten av motivet. I synnerhet ansikten är svåra och uttrycket kan ändras drastiskt vid minsta avvikelser från originalet. Den digitala tekniken ger nya möjligheter att presentera mer detaljerade tolkningar av originalet för en intresserad publik, till exempel i form av ipads som kan lånas ut i närheten av glasmålningen.

Dagens tre sista föreläsningar hölls av studenter. Ett intressant projekt handlade om etiska och tekniska aspekter av att förflytta och återinstallera monumentala glasmålningar i en religiös kontext. I två fallstudier från Belgien beskrevs flytten av glasmåleri i Brughes, Westervier och i Bernadinsystrarnas kapell i Oudenaarde. Den andra dagen avslutades med ett guidat besök på muséet Cité de l'Architecture et du Patrimoine och en utställning om det moderna glasmåleriets utveckling från 1945 och framåt.

Under konferensen deltog vi med postern *The Son's Window: Bringing Stained-Glass Conservation to Sweden*, en fallstudie om vår pågående konservering av *Sonens fönster* från 1892 i Uppsala domkyrka. Båda dagarna innehöll så kallade "poster sessions". De var mycket givande då många ställde frågor om vårt arbete och hur det svenska klimatet påverkar glasmålningarna.

Den tredje dagen ägnades enbart åt guidebesök. Det första besöket var till Sainte-Chapelle, ett gotiskt kapell med glasmålningar från 1200-talet och framåt. Sainte-Chapelle anses vara ett av de finaste exemplen på gotiskt glasmåleri i världen, trots att det mesta vi ser idag har renoverats under från 1800-talet. Under de senaste fem åren har glasmålningarna på norra sidan och det västra rosettfönstret konserverats, projektet är nu avslutat och alla glasmålningar är åter på plats. Inne i kapellet berättade guiderna bland annat om analyser av glaset i rosettfönstret, som kunde visa tidigare okänd restaureringshistoria och en film visade hur den praktiska konserveringen gick till.

Efter detta fick man välja en av tre kyrkor och vi valde Sainte-Odile respektive Saint-Germain L'Auxerrois. Sainte-Odile ligger i utkanten av Paris, byggdes 1935-1945 och har

Uppsala domkyrkas Glasmålningsateljé

Svenska kyrkan i Uppsala
POSTADRESS: Box 897, 751 08 Uppsala
BESÖKSADRESS: Domkyrkoplan, Uppsala domkyrka
WEBBADRESS: www.upsaladomkyrka.se www.svenskakyrkan.se/upsala

glasmålningar av Francois Décorchemont. De är tillverkade genom att en lermodell av panelerna fylls med glaspulver i olika färg som smälts samman. De smälta glasbitarna hålls ihop med cement istället för bly. Detta kallas för glashällsmålningar eller ”dalle-de-verre”. Kyrkan Saint-Germain L’Auxerrois byggdes mellan 1100- och 1500-talet och har glasmålningar från flera olika epoker. Vår guide berättade bland annat om deras komplexa restaureringshistoria och de spår man kan se av denna.

Sammanfattningsvis har det varit en innehållsrik och mycket lärorik konferens. Vi har tack vare bidrag från Märta Gunnar och Arvid Bothéns Stiftelse fått möjligheten att ta del av ny forskning inom glasmålerikonservering och träffat och stiftat bekantskap med kollegor och experter på området. Dessutom har vi fått presentera vårt arbete med *Sonens fönster* i Uppsala domkyrka för en internationell publik.

Linda Kvarnström och Erika Andersson

Uppsala domkyrkas Glasmålningsateljé

Uppsala domkyrkas Glasmålningsateljé

Svenska kyrkan i Uppsala
POSTADRESS: Box 897, 751 08 Uppsala
BESÖKSADRESS: Domkyrkoplan, Uppsala domkyrka
WEBBADRESS: www.uppsaladomkyrka.se www.svenskakyrkan.se/upsala